

1. Пріоритетним напрямком роботи поліції має бути служіння як потребам окремих громадян, так суспільним групам і суспільству загалом. Мається на увазі готовність поліції ефективно реагувати на заяви окремих громадян, підтримувати з ними постійний зв'язок та інформувати про хід розгляду їх справ. Вбачається, що жодна із заяв і скарг громадян не залишиться незареєстрованою та своєчасно нерозглянутою, незалежно від того, має заявник будь-які привілеї або ж навпаки - є обмеженим у частині реалізації певних прав. Одночасно від поліції очікується високий рівень толерантності до вразливих груп населення, які потребують на підвищену увагу та додатковий захист своїх прав з боку поліції.

2. Поліція повинна відповідати перед законом, а не перед урядом. Усі рішення поліції мають бути вмотивовані законом і підтримані судом, а не диктуватися урядом і побажаннями політичних партій. Рекомендації, ноти підтримки або протесту, декларації та політичні заяви, звичайно ж, можуть бути взяті до уваги керівниками поліції при прийнятті управлінських рішень, проте лише як додаткові аргументи (контраргументи) до вимог закону, на підставі яких діє поліція.

3. Поліція повинна захищати права людини, особливо ті, які є необхідними для вільної політичної діяльності в демократичному суспільстві. Поліція має впроваджувати процедури та нормативні акти, які унеможливають здійснення свавільних арештів і затримань, забезпечують захист затриманих осіб від катувань і жорстокого поводження. Окремим напрямком діяльності є розробка алгоритму дій під час охорони мирних зібрань з метою забезпечення права громадян на свободу слова, вираження поглядів та переконань. У поліцейських підрозділах має бути запроваджено спеціальне навчання персоналу з метою забезпечення прав людини в діяльності ОВС. Випадки застосування сили та фізичного примусу мають бути суворо регламентовані детальними нормативними приписами, переважно - санкціоновані й ретельно розглянуті керівництвом поліції спільно з іншими інстанціями, що контролюють діяльність поліції.

4. Поліція має бути прозорою у своїх діях. Поліцейські підрозділи повинні бути достатньо відкриті для форм зовнішнього контролю, зокрема громадського контролю. Поліція має запровадити посади для спеціальних посадовців або створити окремі підрозділи,

які відповідають за зв'язок із громадськістю та міжнародними організаціями. Суспільство також повинно без зайвих зусиль мати доступ до інформації, що стосується планування роботи поліції загалом, реалізації запланованих заходів і результатів роботи.

Отже, відомчими нормативними актами встановлено широкий обсяг обов'язків посадових осіб і підрозділів, які відповідають за реалізацію роботи з персоналом ОВС. До нормативної бази роботи з персоналом можна віднести: законодавчі акти, які стосуються діяльності ОВС загалом; законодавчі і нормативні відомчі документи з кадрової роботи загалом і окремих напрямків роботи з персоналом (обчислення вилучення років, житлового та забезпечують дисципліну та законність в органах внутрішніх справ.

Література

1. Бандурка О.М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. - Х.: Основа, 1996. - 398 с.
2. Скаун О.Ф. Теорія государства и права: Учебник. - Харьков: Консум, Ун-т внутр. дел, 2000. - 704 с.
3. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ: Підручник / За ред. канд. юрид. наук Ю.Ф. Кравченка. - К.: Національна академія внутрішніх справ України, 1999. - 702 с.
4. Соболев В.О., Соболев О.В. Менеджмент персоналу в органах внутрішніх справ: навчальний посібник. - Харків: Еспада, 2007. - 472 с.
5. Теорія управління в органах внутрішніх справ [Текст]: навчальний посібник // За ред. В.А. Ліпкана. - К.: КНТ, 2007. - 884 с.

Форос Г.В.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри інформаційно-технічного
забезпечення та спеціальної техніки
ОДУВС
Курбанов Я.Л.,
начальник факультету підготовки фахівців
транспортної міліції
ОДУВС
Надійшла до редакції: 10.12.2014

УДК 351.743

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ “КООРДИНАЦІЯ” ТА “ВЗАЄМОДІЯ” В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ МІЛІЦІЇ ТА СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Мораренко А. В.

У статті досліджуються сучасні теоретико-правові поняття координації та взаємодії діяльності органів внутрішніх справ.

Ключові слова: координація, взаємодія, співпраця, співробітництво.

В статье исследуются современные теоретико-правовые понятия координации и взаимодействия деятельности органов внутренних дел.

Ключевые слова: координация, взаимодействие,

сотрудничество.

This article explores current theoretical legal concept of coordination and cooperation of the police.

Keywords: coordination, collaboration, cooperation.

Необхідність забезпечення координації та взаємодії різних підрозділів, зокрема кримінальної міліції та слідства, часто обумовлена тим, що вони мають різні можливості для виконання спільних завдань і відповідні їм засоби. Проте проблеми такої взаємодії й досі розро-

© А.В. Мораренко, 2014

блені недостатньо.

З приводу визначення понять “координація” і “взаємодія” та їхнього змісту на сьогодні немає єдиної думки. Зокрема, вони по-різному відображені в наукових працях К.В. Антонова, О.О. Аксьонова, Г.В. Атаманчука, О.М. Бандурки, Р.С. Белкіна, Д.К. Бекишева, І.П. Голосніченка, В.Л. Грохольського, В.П. Дробота, К.К. Єрмакова, В.К. Колпакова, М.В. Корнієнка, Я.Ю. Кондратьєва, О.М. Ключєва, В.М. Плішкіна, Ю.А. Тихомирова, Г.В. Щокіна, В.М. Шванкова та інших науковців, що свідчить про актуальність наукового пошуку в цьому напрямі.

Тому метою наукової статті є узагальнення наукових думок і визначення сутті понять “координація” та “взаємодія” в діяльності підрозділів кримінальної міліції та слідства. Для досягнення визначеної мети необхідно вирішити такі завдання: проаналізувати думки вчених з означених питань і з’ясувати сутність таких категорій, як координація та взаємодія.

З приводу досліджуваних понять слід зазначити, що в юридичній літературі часто зустрічаються такі терміни, як: „координація”, „координування”, „співпраця”, „співробітництво”, „взаємодія”. Ці терміни часто вживається як синоніми, з чим погодитись досить важко.

Найбільш часто вживаними термінами при розгляді питань діяльності органів внутрішніх справ виступають терміни „взаємодія” та „координація”, кожне з яких має різне значення.

У Новому тлумачному словнику української мови „взаємодія” визначається як взаємний зв’язок між предметами в дії, а також погоджена дія між ким-, чим-небудь [1, 188].

У філософському словнику „взаємодія” визначається як філософська категорія, яка відображає процеси впливу різних об’єктів один щодо одного, їх взаємну обумовленість, зміну стану, взаємоперехід, а також виникнення одного об’єкту через інший [2, 81]. Зокрема, А.М. Авер’янов з філософської точки зору зазначає, що взаємодія - це динамічний зв’язок, у процесі якого відбувається зміна однієї чи всіх взаємопов’язаних сторін [3, 3-4].

Виходячи з філософського розуміння поняття „взаємодія”, можна виділити такі складові елементи взаємодії: по-перше, наявність фактичних, діючих і відносно стійких зв’язків; по-друге, ці зв’язки дозволяють об’єктам впливати один на одного; по-третє, наявність самого впливу, результатом якого є взаємна зміна взаємодіючих сторін.

Оскільки людина є істотою соціальною, і будучи в соціумі постійно зазнає різноманітних впливів та відповідно на них реагує, то є необхідність поняття “взаємодія” розглянути й з точки зору соціології.

Узагальнивши теоретичні напрацювання соціологічного підходу до поняття „взаємодія”, В.О. Соболев та О.Н. Ярмиш роблять такі висновки:

Частина учасників процесу взаємодії (міліція та населення) будуть керуватись прагматичними, егоцентричними мотивами (теорія обміну). Для України такий підхід особливо актуальний у зв’язку з переходом держави до ринкових відносин, диференціації суспільства.

Певна частина людей (зокрема працівників міліції) при взаємодії керується цілераціональними мотивами, коли мета може бути досягнута будь-якою ціною.

Триває процес закріплення в Україні ціннісно-раціональної взаємодії, коли підтримання громадського порядку, надання допомоги сусідам стає цінністю для

громадян і працівників міліції.

Теорії колективного обміну та раціонального вибору пояснюють, чому під час упровадження певних програм формуються стійкі групи активних учасників та групи людей, які не беруть активної участі в програмах, але користуються результатами їх впровадження [4, 239-255].

Соціальна психологія розглядає соціальну взаємодію як процес взаємопов’язаних і взаємообумовлених між собою соціальних дій його учасників. Основу соціальної взаємодії складають обмін комунікаціями, емоційними станами, діями, а також сприйняття людини людиною та взаємовплив.

Незважаючи на досить широке застосування поняття “взаємодія” у теорії та практиці різних наук, єдиного визначення цього поняття не існує й досі, як і не має його законодавчого закріплення. Так, в юридичній літературі спостерігаються різні підходи до визначення поняття „взаємодія”, зміст якого залежить від сфери його застосування. Однак з точки зору розмежування понять, які використовуються для відображення зусиль правоохоронних органів у вирішенні завдань забезпечення громадського порядку, взаємодія виступає об’ємним поняттям, яке передбачає наявність спільної мети взаємодіючих сторін, використання сил і засобів, які є в розпорядженні кожної зі сторін, узгодженість дій тощо.

Слід зауважити, що в межах науки управління існує думка, відповідно до якої при повному чи частковому збігу інтересів і цілей сторін між ними налагоджується співробітництво, а при більшому чи меншому їх розходженні - конфліктна взаємодія, протиріччя, боротьба. У реальному житті, як вважає Б.П. Курашвілі, ці два типи взаємодії, як правило, поєднуються таким чином, що виникає так звана змішана взаємодія, яка передбачає співпрацю в одному та боротьбу в іншому [5, 35-36]. В.М. Плішкін, розглядаючи поняття взаємодії в органах внутрішніх справ, поділяє її на позитивну та негативну, розуміючи під позитивною - такий режим взаємозв’язків між елементами системи органів внутрішніх справ, який забезпечує погоджене функціонування з метою розв’язання загальних завдань, і негативну взаємодію - при якій функціонування цих елементів спрямоване на досягнення протилежних цілей (вплив та дії кожного спрямовані на те, щоб перешкодити розвитку іншого суб’єкта) [6, 503].

На нашу думку, такий поділ взаємодії є дещо суперечливим у соціальному управлінні, оскільки взаємодія передбачає досягнення певного позитивного результату, спільної мети, заради якої вона, власне, і виникає. Якщо мета спільна та однаково значима для суб’єктів взаємодії, то вони чинять відповідні дії, спрямовані на її досягнення, іншими словами, взаємодіють. Якщо ж між суб’єктами взаємодії виникає протиріччя, то це свідчить про відсутність об’єднуючого начала - спільної мети, а отже, виникає питання про обґрунтованість визначення такої діяльності „взаємодією”. Хіба „протидія” та „взаємодія” - це тотожні поняття? На нашу думку, вони мають протилежні значення, і навіть з такої точки зору недоцільно протиріччя відносити до взаємодії.

Узагальнюючи думки науковців, ми погоджуємось з точкою зору В.Л. Грохольського, який виокремлює загальні ознаки взаємодії, а саме:

- сумісні дії або діяльність двох і більше суб’єктів;
- заснування на нормативно-правових актах;
- направленість на боротьбу з правопорушеннями;
- узгодження дій правоохоронних органів за метою, часом, місцем здійснення;

- забезпечення комплексного використання сил, засобів і методів із найменшими витратами;
- спеціальні суб'єкти взаємодії [7, 153-158].

Щодо розуміння координаційної діяльності підрозділів кримінальної міліції та слідства доцільним буде: по-перше, з'ясувати саме поняття "координація"; по-друге, дослідити його співвідношення з поняттям "взаємодія".

Координація (від лат. *ordinatio* - погодження, узгодження) - узгодження, приведення у відповідність, встановлення взаємозв'язку між діями, поняттями, рухами тощо [8, 362]. В юридичній літературі термін "координація" використовується тоді, коли йдеться про взаємоузгоджену спільну діяльність різних підрозділів, органів, організацій, установ, які беруть участь у будь-якій діяльності. У спеціальній літературі з цієї проблеми сформовано два погляди на координацію. Деякі вчені відзначають, що основними ознаками координації є узгодження дій між самостійними суб'єктами системи, з метою найбільш правильного вирішення завдань, покладених на систему. Прибічники іншої думки під координацією розуміють узгодження мети, часу та програми поведінки суб'єктів. Наприклад, В.В. Цветков під координацією розуміє цілеспрямоване узгодження дій частин, яке забезпечує їхнє функціонування для досягнення поставлених перед ними цілей і завдань [9, 11-12]. Ю.М. Козлов вважає, що "вихідні положення, необхідні для правильного розуміння сутності координації у своїй основі єдині в усіх розглянутих випадках. Координація, відповідно, завжди є узгодженням дій для досягнення певних спільних цілей" [10]. Водночас зазначає, що не можна не помітити, що на базі єдиного розуміння сутності сформувалися різні, іноді прямо протилежні судження з приводу її конкретного зіткнення з управлінням. При цьому, однак, існує загальне визнання органічного зв'язку координації з управлінням. У результаті вказані розбіжності стосуються переважно характеру цього зв'язку [10, 16-17]. Ю.М. Козлов називає більше десяти різних найбільш значних у теоретико-прикладному смислі варіантів розуміння терміна "координація", зокрема, що координація - це: елемент управлінської (адміністративної) функції, тобто елемент управління; самостійна функція управління; невід'ємний елемент будь-якої функції управління; несамостійна функція управління; функція управління (як процесу) і діяльності апарату управління; збігається з управлінням, утворюючи його зміст; мета управління; означає погодженість дій тільки не підпорядкованих сторін, які беруть участь у процесі управління; метод управління тощо [10, 16-17]. На наш погляд, таке визначення координації є занадто складним для його чіткого розуміння.

У Великий радянській енциклопедії зазначено: "Координація - це погодження, сполучення, приведення до ладу, у відповідність до чогось (дій, понять, складових частин чогось) [11, 121]. Із цього можна зробити висновок, що координація означає узгодження шляхом упорядкування, приведення в систему, у відповідність до чогось. За допомогою координації досягається упорядкування системи, узгодженість її функціонування. В.М. Плішкін зазначає, що "без координації, як засобу упорядкування частин та елементів системи, немає, власне, і самої системи" [12, 505].

Грунтуючись на тлумаченні термінів "координація" та "взаємодія" у значенні узгодженості, багато авторів вживають їх як синоніми. Деякі автори, особливо захід-

ноєвропейські, користуються терміном "координація", практично взагалі не вживають терміна "взаємодія". Окремі науковці вважають, що координація - це діяльність щодо організації взаємодії, що поняттям координації охоплюється поняття взаємодії.

На нашу думку, між поняттями "координація" та "взаємодія" існують істотні відмінності. Більше того, вважаємо не зовсім логічною навіть саму постановку питання про їх порівняння, оскільки це цілком різні поняття, співвідношення.

У тлумачному словнику В.І. Даля понять "взаємодія" і "координація" взагалі немає. Ці поняття розглядаються через узгодженість [13, 304; 14, 317, 434]. Автори, які вважають, що взаємодія є більш загальним поняттям, ніж координація, базуються на філософському визначенні, яке означає взаємний зв'язок і взаємну обумовленість предметів, явищ. Необхідно відзначити, що спочатку терміни "координація" та "взаємодія" в юридичній літературі не розрізняли. Так, наприклад, О.М. Левакова писала, що особливістю взаємодії є те, що органи, які взаємодіють у процесі профілактичної діяльності, не знаходяться в підпорядкуванні один одного й не мають права втручатися в діяльність один одного, але вирішують спільні завдання щодо запобігання правопорушенням у межах покладених функціональних обов'язків і за допомогою наданих законом методів і засобів [15, 7-8]. Вона лише вказувала, що, на її погляд, термін "взаємодія" є більш широким, ніж термін "координація", і охоплює всі форми зв'язків між органами. Подібні концептуальні положення підтримували й інші вчені, які зазначали, що взаємодія - це будь-яка спільна узгоджена діяльність державних органів і громадських установ з виконання покладених завдань. Сутність взаємодії полягає в спільних узгоджених діях, спрямованих на спільні цілі, у взаємодопомозі при вирішенні завдань [16, 69].

Хоча сутність термінів "координація" і "взаємодія" схожа, вони різняться тим, що при координації одна сторона (як правило, суб'єкт управління) організовує відносини, а інша - лише виконує умови відносин. При взаємодії обидві сторони є учасниками організації діяльності, бо небажання одного з учасників взаємодіяти припиняє існування відносин. У кожному конкретному випадку взаємодії обидві сторони відносин беруть на себе зобов'язання щодо організації та виконання певних заходів.

Отже, аналіз існуючих у науковій літературі висловлювань і суджень вітчизняних та зарубіжних фахівців у сфері управління дозволяє зробити висновок, що координація - це сукупність дій, спрямованих на забезпечення упорядкованого функціонування об'єкта управління, зокрема узгодженої діяльності всіх ланок системи та окремих працівників. Можливість координуючого впливу обумовлена владними повноваженнями суб'єкта управління. На відміну від взаємодії, координація здійснюється суб'єктом управління, наділеним владними повноваженнями щодо об'єктів координуючої діяльності. Роль останніх відіграють окремі підрозділи та їх працівники, що знаходяться в адміністративному або іншому підпорядкуванні координатора (суб'єкта управління). У процесі координації вирішуються такі основні завдання: узгодження функціонування частин і елементів системи в напрямку досягнення цілей; інтеграція зусиль різних підрозділів для вирішення конкретних завдань; регулювання діяльності співкіонавців; узгодження дій структурних підрозділів та додаткових сил при проведен-

ні комплексних операцій; коригування нормативно-правових актів, що регламентують поділ функціональних обов'язків і характер взаємодії підлеглих та ін.

Слід зазначити, що ефективність такої координації та взаємодії не може бути досягнута лише на основі емпіричних пошуків і теоретичної розробки цієї проблеми. Серед проблем, що потребують негайного вирішення, є питання, пов'язані з подальшим удосконаленням правового регулювання основ координації та взаємодії слідчих з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ.

На нашу думку, більш конкретного нормативно-правового визначення потребують форми й методи координації та взаємодії слідчих з підрозділами кримінальної міліції. А в кожному конкретному випадку взаємодіючі суб'єкти повинні самі визначити найбільш доцільні заходи досягнення спільної мети.

Отже, можна зробити висновок, що "координація" - це взаємоузгоджена спільна діяльність різних підрозділів кримінальної міліції та слідчих, які беруть участь у будь-якій діяльності щодо досягнення спільних завдань по боротьбі зі злочинністю.

"Взаємодія" - узгоджені дії підрозділів кримінальної міліції та слідчих за метою, часом, місцем здійснення, направлені на розкриття, розслідування та попередження злочинів шляхом комплексного використання сил, засобів і методів із найменшими витратами.

Література

1. Новий тлумачний словник української мови. У 3-х томах. Т. 1. — А-К. — К.: „Аконіт”, 2001 — 928 с.
2. Философский энциклопедический словарь. — М.: “Советская энциклопедия”, 1983. — 840 с.
3. Аверьянов А.Н. О природе взаимодействия. / А.Н. Аверьянов — М.: Знание, 1984. — 64 с.
4. Взаимодействие милиции и населения: к итогам харьковского эксперимента. — Х.: Нац. ун-т внутр. дел, 2003. — 288 с.
5. Курашвили Б.П. Очерк теории государственного управления. - М.: Наука, 1987. - 282 с.
6. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ: підруч. / за ред. Ю.Ф. Кравченка. - К.: Нац. акад. внутр. справ України, 1999. - 702 с.
7. Грохольський В.Л. Управління діяльністю спе-

ціальних підрозділів МВС України по боротьбі з організованою злочинністю: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.07 / Грохольський Володимир Людвігович. — Х., 2004. — 425 с.

8. Новий тлумачний словник української мови: в 4 т. Т. 3. ОБЕ-РОБ / укл. В. Яременко, О. Сліпушко. - К.: Аконіт, 1999. - 927 с.

9. Цветков В.В. Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект) / В.В. Цветков - Х.: Право, 1996. - 164 с.

10. Козлов Ю.М. Координация в управлении народным хозяйством в СССР / Ю.М. Козлов - М.: Наука, 1976. - 237 с.

11. Большая Советская Энциклопедия. Т. 13. - 3-е изд. - М.: Сов. энцикл., 1973. - 743 с.

12. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ: підручник / В.М. Плішкін; за ред. Ю.Ф. Кравченка. - К.: НАВСУ, 1999. - 702 с.

13. Українське державотворення. Невитребуваний потенціал: слов.-довід. / О.М. Мироненко, Ю.І. Римаренко, І.Б. Усенко, В.А. Чехович. - К.: Либідь, 1997. - 560 с.

14. Словник української мови. Т. 6 / ред. кол. І.К. Білодід (голова) та ін. - К.: Наук. думка, 1975. - 832 с.

15. Левакова Э.Н. Взаимодействие органов прокуратуры с Советами народных депутатов в предупреждении правонарушений / Э.Н. Левакова // Взаимодействие органов прокуратуры с Советами народных депутатов, иными государственными органами, общественными организациями и трудовыми коллективами в предупреждении правонарушений: сб. статей. - М.: МЮА, 1983. - С. 3-18.

16. Кригер В.И. Взаимодействие органов прокуратуры с общественными организациями в предупреждении правонарушений и иных правонарушений / В.И. Кригер // Взаимодействие органов прокуратуры с Советами народных депутатов, иными государственными органами, общественными организациями и трудовыми коллективами в предупреждении правонарушений: сб. статей. - М.: МЮА, 1983. - С. 67-92.

Мораренко А.В.,

здобувач кафедри інформаційно-технічного
забезпечення ОВС та спеціальної техніки
ОДУВС

Надійшла до редакції: 11.12.2014

УДК 343.37.7

ПРАКТИКА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАНЬ ЗА СТ. 259 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Плужнік О. І.

У статті розглянуто процес розвитку законодавства щодо виду та строку покарання за завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Проаналізована практика застосування ст. 259 КК України. Доводиться необхідність внесення змін до санкції ч. 1 ст. 259 Кримінального кодексу України.

Ключові слова: завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності; покарання, позбавлення волі, громадські роботи.

В статье рассмотрен процесс развития законодательства относительно вида и срока наказания за заведомо ложное сообщение об угрозе безопасности граждан, уничтожения или повреждения объектов собственности. Проанализирована практика применения ст. 259 УК Украины. Доказывается необходимость внесения изменений в санкции ч. 1 ст. 259 Уголовного кодекса Украины.

граждан, уничтожения или повреждения объектов собственности. Проанализирована практика применения ст. 259 УК Украины. Доказывается необходимость внесения изменений в санкции ч. 1 ст. 259 Уголовного кодекса Украины.

Ключевые слова: заведомо ложное сообщение об угрозе безопасности граждан или повреждения объектов собственности, наказание, лишение свободы, общественные работы.

The article describes the process of development of legislation regarding the type and duration of punishment for knowingly false report about the threat the security of citizens, destruction or damage of property objects. Analyze the practice of application of Art. 259 of the Criminal

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС